

Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*) A295

1. Status:

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als broedvogel.

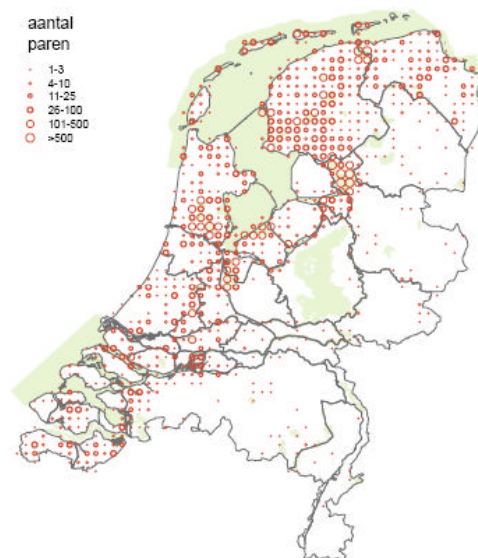
2. Kenschets

Beschrijving: De rietzanger heeft een duidelijk zichtbare witte wenkbrauwstreep. De soort is het best te onderscheiden van enkele verwante soorten door de zang en de korte zangluchten. De rietzanger is een broedvogel van moerasbegroeiingen met een voorkeur voor laagveen en enigszins verruigde terreindelen. De Nederlandse broedvogels overwinteren in Afrika bezuiden de Sahara.

Relatief belang binnen Europa: De rietzanger is een wijdverspreide soort van Europa en centraal Azië. Het is vooral een vogel van de gematigde en boreale zones. In de Mediterrane zone komt hij weinig voor. De rietzanger is een broedvogel met een ruime verspreiding in Noord- en Midden-Europa. De Europese populatie (1,4-2,5 miljoen paren in EU-landen, 1% in Nederland) was over de gehele periode 1970-2000 stabiel en geldt als niet bedreigd. In vrijwel alle West-Europese landen heeft echter een sterke afname van de rietzanger plaatsgevonden gedurende 1970-1990, gevolgd door gedeeltelijk herstel in 1990-2000.

3. Bijdrage van gebieden

Huidige verspreiding en voorkomen binnen Nederland: De rietzanger komt vooral voor in lage dele van Nederland, met een scherpe verspreidingsgrens van noordoost naar zuidwest dwars door het land. Kerngebieden zijn het Lauwersmeer, de laagveenmoerassen van Friesland en Noordwest-Overijssel (De Wieden, De Weerribben), de Oostelijke Oostvaardersplassen, Vechtplassen, Nieuwkoopse Plassen en de Biesbosch. In Oost- en Zuid-Nederland is het voorkomen spaarzaam en verbrockeld.

Verspreidingskaart rietzanger

Huidig voorkomen en Natura 2000: In 1999-2003 werden gemiddeld 22.000 paren van de rietzanger geteld, waarvan 63% in onder de Vogelrichtlijn aangewezen gebieden.

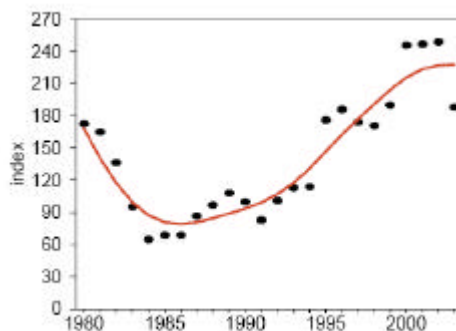
Gebied	Gemiddelde 99-03
(035) Wieden	3.400
(008) Lauwersmeer	1.900
(072) IJsselmeer	990
(034) Weerribben	900
(095) Oostelijke Vechtplassen	880
(013) Alde Feanen	800
(092) Ilperveld, Varkensl., Oostz. & Twiske	800
(078) Oostvaardersplassen	790
(090) Wormer- en Jisperveld & Kalverpld.	480
(109) Haringvliet	420
(012) Sneekermeergebied	370
(103) Nieuwkoopse Plassen & De Haeck *	340
(074) Zwarte Meer	270
(112) Biesbosch *	260
(005) Duinen Ameland	230
(089) Eilandspolder	230
(009) Grote Wielen	220
(014) Deelen	200
(020) Zuidlaardermeergebied	200
(004) Duinen Terschelling	120
(019) Leekstermeergebied	12

Aantallen broedparen rietzanger in Natura 2000 gebieden.

4. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De stand van de rietzanger is in 1965-1970 sterk afgenomen en tot ongeveer 1985 op een laag peil gebleven. In 1990-2000 vond een beperkt herstel plaats. Lokaal, in Noord- en West-Nederland is volledig herstel opgetreden. In Oost- en Zuid-Nederland, inclusief Zeeland en het rivierengebied, zijn de aantallen nooit meer teruggekomen op het niveau van vóór de crash en bleef de verspreiding ver achter. De landelijke populatie zal momenteel vermoedelijk een kwart tot de helft lager zijn dan rond 1960-1965. Speciale aandacht voor de soort blijft daarmee noodzakelijk.

Grote populatie-inzinkingen van de rietzanger treden op na ernstige droogte in de West-Afrikaanse overwinteringsgebieden (Sahel). Het ontbreken van herstel in bepaalde delen van Nederland (hogere zandgronden, Zeeland, rivierengebied) terwijl de overwinteringssituatie is verbeterd, is toe te schrijven aan verslechtering van leefgebied in ons land (verbossing, verdroging) in combinatie met versnippering.

Aantalsontwikkeling broedparen rietzanger

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de rietzanger laat sinds 1981 (1981-2003) een matige toename zien. Ook over de periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een matige toename.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: matig ongunstig

Sinds midden jaren zeventig (1973-1977) is het verspreidingsgebied van de rietzanger gekrompen met 27%. In het totaal is de soort in 757 atlasblokken aanwezig, uit 336 verdwenen en in 90 atlasblokken verschenen. In Oost- en Zuid-Nederland en Zeeland was de afname het sterkst en de soort is vrijwel uit Hoog-Nederland verdwenen.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig

De populatie-inzinkingen van de rietzanger werden voorafgegaan door extreme droogte in de overwinteringsgebieden in de Sahel. Na gunstige neerslaghoeveelheden daar in het winterseizoen wist de populatie zich gedeeltelijk te herstellen. In het westen en noorden van het land zijn de aantallen weer op het niveau van rond 1970. In andere delen van het land, in kleine en/of sterk versnipperde gebieden is herstel uitgebleven of is de soort blijvend verdwenen. De BMP-index 1984-2002 vertoont een (significant) geringe toename (<25% in 5 jaar) in de duinen en een matige toename (25-50% in 5 jaar) in moerassen. De Nederlandse broedpopulatie van de rietzanger telde in de periode 1979-1983 gemiddeld 18.000 paren en in 1999-2003 gemiddeld 22.000 paren.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

De broedbiotoop van de rietzanger bestaat uit vochtige tot vrij droge overjarige rietkragen, rietlanden en kruidenrijke ruigten. Verdroging, verruiging en verbossing van (riet)moerassen vormen bedreigingen van de kwaliteit van de leefgebieden. Intensief riet maaien maakt rietlanden als leefgebieden eveneens ongeschikt, net als intensieve begrazing. Door versnippering van leefgebieden herstellen zich geïsoleerde populaties in dun bezette gebieden minder goed van populatie-inzinkingen. Langdurige droogteperiodes in de West-Afrikaanse overwinteringsgebieden hebben verhoogde sterfte van de rietzanger tot gevolg.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Voor deze soort geldt deels hetzelfde als voor de blauwborst. De rietzanger bewoont een overgangsstadium binnen de ontwikkelingsreeks van rietmoeras naar bos. Versnelde bosvorming en verruiging en tegelijkertijd afnemende aangroei van nieuwe rietvegetaties (in beide gevallen grotendeels samenhangend met eutrofiëring en verdroging) vormen bedreigingen. De aanleg van nieuwe natte natuur kan het verlies aan leefgebied dat daardoor optreedt min of meer compenseren. De Nederlandse rietzangers zouden verder vooruit kunnen gaan door zich opnieuw te verspreiden over de hogere gronden. Ze slagen daar minder goed in. Het lijkt waarschijnlijk dat de periode van populatiegroei van de rietzanger min of meer voorbij is. In feite gaat het minder om vooruitgang dan om een herstellen van eerdere inzinkingen. Verder blijft de populatie kwetsbaar omdat extreme droogtes in de West-Afrikaanse overwinteringsgebieden (net zoals in de periode 1968-85) opnieuw tot ernstige populatiecrashes kunnen leiden.

Definitie gunstige staat van instandhouding: Behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied is nodig voor het handhaven van het huidige populatieniveau van de rietzanger met > 20.000 paren. Daarbij kan enige teruggang van de populatie door vermindering van de verruiging van rietlanden ten behoeve van andere rietvogels worden getolereerd. Vanuit populatie-ecologisch oogpunt wordt gesproken over > 20 sleutelpopulaties van ieder ten minste 100 broedparen. Voldoende geschikt broedbiotoop voor streefpopulatie houdt in: voldoende overjarige rietkragen, rietlanden en kruidenrijke ruigten. Op termijn is voor de instandhouding van rietzangerpopulatie ontsnippering van moerassen na te streven, aanleg van nieuwe natte natuur en (her)bezetting van leefgebieden ook in hoog-Nederland. Instandhouding van de overgangsfase tussen riet en bos vereist de voorzetting van beheersmaatregelen, alhoewel een lichte afname van populatie toelaatbaar is ten gunste van andere natuurdoelen/rietvogels.

Oordeel: matig ongunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	matig ongunstig	matig ongunstig
Populatie	zeer ongunstig	gunstig
Leefgebied	matig ongunstig	gunstig
Toekomstperspectief	matig ongunstig	gunstig
Eindoordeel	zeer ongunstig	matig ongunstig

5. Bronnen

- Boer, T. den, 2000. Beschermingsplan Moerasvogels 2000-2004. Directie Natuurbeheer Ministerie van LNV, Wageningen.
- Erhart, F. & Bekhuis, J. 1996. Broedvogels van de Gelderse Poort 1989-1994. Vogelwerkgroep Arnhem/ Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen/NABU Naturschutzstation Kranenburg, Arnhem.
- Graveland, J. 1997. Dichtheid en nestsucces van Kleine Karekiet *Acrocephalus scirpaceus* en Rietzanger *A. schoenobaenus* in jong en overjarig riet. *Limosa* 70: 151-162.